

TÜRK HARFLERİNİN KABÜLÜ VE TATBİKİ HAKKINDA KANUN, EĞİTİMDE BİRLİK HAKKINDA KANUN VE GÜNÜMÜZDEKİ DURUMLARI

Prof.Dr. Ali Nazım SÖZER
DEÜ. İİBF. Öğretim Üyesi

I. Genel Olarak

Dünyada tespit edilen dil sayısı 2796 olup bunların 26 grubu yazıya dökülebilmıştır¹. Ural/Altay Dil Ailesine ait olan Türkçe² 200 milyonu aşkın insanın konuştuğu dünyanın beşinci büyük dilidir³. Dilimizin yazımında günümüze değin başlıca Orhon-Yenisey, Göktürk, Uygur ve Arap Harfleri kullanılmıştır⁴.

“Dil atalardan bize kalan bir emanettir. Nesilden nesile aktarılan bu emanete karşı kutsal ve dokunulmaz şeylere duyulan saygı gösterilmelidir”⁵. “Türk dilini seviniz. Çünkü, Türklerin en az geçmişleri kadar büyük gelecekleri olacaktır. Ve bu gelecek, o geçmişe dayanacaktır”⁶. Her iki özdeyiş dilin geçmişin bir kültür ürünü olduğunu, toplumların geçmiş ile bağını kurduğunu, bu günü dil ile yaşadığını, geleceğini de dil ile hazırlayacağını ortaya koymaktadır⁷.

Dil düşüncesinin gelişmesinin, uluslaşmanın, siyasal özgürlük rejiminin kurulabilmesinin çimentosudur. Dilde zafiyet toplumun dilsizleşmesi, kekemeleşmesi sonucunu doğurur. Osmanlı devleti bu halin tipik bir örneği idi. Çünkü, resmi dil Osmanlıca iken, halk Türkçe konuşmakta, din dili olarak

¹ Bkz. Ertuğrul Zekai ÖKE, Atatürkçü Düşünce Doğrultusunda Yeniden Müdafaa-i Hukuk Haraketinin “Türk Alfabeti” Üzerine Görüşleri, Belgelerle Türk Tarihi Dergisi, Dün/Bugün/Yarın, Mayıs 2002, 2, 3 (Alfabe).

² Sezai GÜNEŞ, Türk Dil Bilgisi, İzmir, 2001.

³ Şükrü AKALIN, Türkçe'nin Sorunları, Bilim ve Aklın Işığında Eğitim Dergisi, 27/2003, 1.

⁴ ÖKE, Alfabe, 3.

⁵ Karamanoğlu Mehmet Bey.

⁶ Nihad Sami Banarlı.

⁷ Bkz. Ertuğrul Zekai ÖKTE, Atatürkçü Düşünce Doğrultusunda Yeniden Müdafaa-i Hukuk Haraketi'nin “Dil ve Türk Dili” Üzerine Görüşleri, Belgelerle Türk Tarihi Dergisi, Dün/Bugün/Yarın, Nisan 2002, 2 (Dil).

Arapça, edebiyat dili olarak Farsça, bilim dili olarak da batı dilleri kullanılmakta idi. Halkın kullanmakta olduğu dil reaya dili olarak görülmekteydi. Tıbbiye’de önceleri eğitim dili olarak kullanılmakta olan Fransızca 1861’de terk edilerek yerine Osmanlıca kullanılmaya başlandı. O zamanlar genç ve ilerici aydınlar anlatmak istediklerini Fransızca söylemeden ya da yazmadan kendi kendilerine bile anlatamazlardı⁸.

Söz konusu durumun toplumsal yaşam ve devlet yaşamı üzerindeki etkisini Mustafa Kemal Atatürk şu şekilde anlatmaktadır: “*Osmanlı İmparatorluğu içindeki çeşitli kavimler hep ulusal inançlarına sarılarak ulusallık ülküsünün gücüyle kendilerini kurtarmışlardır. Biz ne olduğumuzu, onlardan ayrı ve onlara yabancı bir ulus olduğumuzu sopa ile içlerinden kovulunca anladık. Gücümüz zaafa uğradığı an bizi aşağıladılar, küçümsediler. Anladık ki kabahatimiz kendimizi unutmaklığımızmış*” Dünyanın diğer uluslarının bize saygı göstermesini istiyorsak önce kendimize bu saygıyı göstermeliyiz. Ulusal benliğini bulamayan uluslar başka ulusların avı olacaktır. Ulusumuzun geçmiş hayatını düşünelim. Türk ulusu kendi benliğini, kendi ruhunu unuttur gibi olmuş ve sonucu kölelik olan bir yöne sürüklenmiştir⁹.

Dil sadece bir ulusun oluşumu için değil ayrıca varlığını sağlıklı olarak sürdürebilmesi için de gereklidir. Konfüçyüs “bir ülkeyi yönetmek için çağırılıysaydın yapacağın ilk iş ne olurdu sorusuna şu yanıtı vermiş: “*Hiç kuşkusuz dili gözden geçirmekle başladım. Dil kusurlu olursa sözcükler düşünceyi iyi anlatamaz; düşünce iyi anlatılamazsa yapılması gerekenler iyi yapılamaz; ödevler gereği gibi yapılamazsa töre ve kültür bozulur; Töre ve kültür bozulursa adalet yanlış yola sapar, adalet yoldan çıkarsa şaşkınlık içine düşen yurttaş ne yapacağını, işin nereye varacağını bilemez; işte bunun içindir ki hiç bir şey dil kadar önemli değildir.*”¹⁰ “*Türkiye’nin en mühim meselesi dil meselesidir veya edebiyat meselesidir desem paradan başka bir şey düşünmeyen tüccarlar veya kültürün ehemmiyeti üzerinde kafa yormamış siyasiler bana gülerler sanırım*”:¹¹ Anılan husus Oktay SİNANOĞLU tarafından şu şekilde ifade dilmektedir : “*Türkiye’nin kurtuluşu Türkçe’nin kurtuluşuna bağlıdır: Türkçe giderse, ne Türkiye kalır, ne Türk Dünyası, ne de Türk (yani Türk kültürüne mensup olanlar)*”¹². Aynı kanıda olan bir hukukçumuz ülkemizde halen yürürlükte olan mevzuatı değerlendirirken şu tespitte bulunmaktadır: “*Kanımızca hukuk dilinin Türkçeleştirilmesi ve sadeleştirilmesi artık kaçınılmaz bir zorunluluktur. Her şeyden önce bu bir Anayasa kuralıdır. Türkiye*

⁸ Niyazi BERKES, Türkiye’de Çağdaşlaşma, İstanbul, tarihsiz, 248 vd.

⁹ Bkz. Ayferi GÖZE, Siyasal Düşünceler ve Yönetimler, İstanbul, 1986, 358 vd.

¹⁰ Çetin AŞÇIOĞLU, Dil ve Hukuk Ya da Benim Ses Bayrağım, İzmir Barosu Dergisi, Ocak 2003, 12 vd.

¹¹ Mehmet KAPLAN, Kültür ve Dil, İstanbul, 1992, 117.

¹² Hedef Türkiye, 2002, İstanbul, 94.

*Cumhuriyeti Anayasası 3. Maddesinde “Resmi dil Türkçe’dir” der. Demek oluyor ki, resmi yazışmalarımız, yasalarımız, kararlarımız Türkçe olmalıdır.”*¹³ Değirmek gerekir ki, bu zorunluluk kapsamına ayrıca eğitim de girmektedir. *“Anayasa’da “resmi dil Türkçe’dir” denildiği halde, Türkiye’de öğretim dili Türkçe olmayan okullar ve üniversiteler vardır. Bu durum Anayasa’nın lafzına ve ruhuna aykırı değil midir?”*¹⁴

Yabancı katışıklar dil ile düşünce arasındaki bağı koparır. Kusurlu dil oluşturan sözcükler yerine var olan Türkçe karşılıkları kullanılmadığı ve yeni Türkçe karşılıklar üretilmediği sürece gizil (potansiyel) bir tehlikeyle karşıya kalmamız kaçınılmazdır. Dil bir ülkenin onur ve kimlik sorunudur. Ulus devlet olma koşuludur¹⁵. Örneğin, dil birliği sağlayamayan Afrika kabileleri uluslaşmamışlardır. Türk dil devrimi halkçılık doğrultusunda bir işlev görmüştür. Çünkü, Türk dilinin yabancı sözcüklerden arındırılması halk ile aydın kesiminin birbirini anlamasını sağlamıştır¹⁶.

II. Türk Harflerinin Kabulü Hakkında Kanun

İslamiyetin kabulü ile Türkler tarafından kullanılmaya başlanan bin yıllık Arap Harfleri¹⁷ uygulamasına 1.11.1928 tarih ve 1353 Sayılı Türk Harflerinin Kabulü ve Tatbiki Hakkında Kanun ile son verildi¹⁸. Terk edilen Arap harfleri öğrenme zorluğu dışında Türk dilinde ihtiyaç duyulan sekiz sesli harften sadece üçüne cevap verebiliyordu. Büyük ve küçük harf ayrımı yoktu. Harf sayısı çok olup matbaalarda tertip kasaların 612 adet ayrı şekli vardı. Halbuki aynı ihtiyaç yeni Türk harflerinde rakamlar dahil 70 hurufat ile karşılanabilmekteydi¹⁹.

Anılan kanunun önemli bazı maddeleri şu şekildedir:

¹³ Bkz. Selçuk C. BENGÜ, Yasa ve Hukuk Dili Türkçeleştirilmelidir, Adalet Dergisi, Eylül, 1975, 574.

¹⁴ KAPLAN, 180. Ayrıca bkz. Ayşe FIRAT ŞİMŞEK, Hukuki Açından Yabancı Dilde Eğitim, bu dergide yayınlanan makale.

¹⁵ AŞÇIOĞLU, 16.

¹⁶ Bkz. Suna KİLİ, Atatürk Devrimi, Bir Çağdaşlaşma Modeli, 1995, Ankara, 53, 246.

¹⁷ Bkz. Hamza EROĞLU, Türk İnkılap Tarihi, İstanbul, 1982, 312.

¹⁸ Ayrıntı için bkz. Sait N. ÖZERDİM, Yazı Devriminin Öyküsü, Cumhuriyet Gazetesi Armağanı, 1998.

¹⁹ Bkz. Zafer TOPRAK, Toplumsal Tarih, Cumhuriyetin Kilit Taşı: Harf Devrimi, Toplumsal Tarih, Ekim, 2003, 69 (Kilit Taşı).

Md.1 :”Şimdiye kadar Türkçe’yi yazmak için kullanılan Arap harfleri yerine **Latin esasından alınan** ve merbut cetvelde şekilleri gösterilen harfler (**Türk Harfleri**) ünvan ve hukuku ile kabul edilmiştir.“

Md.4: “1928 senesi Kanunuevvelin iptidasından itibaren Türkçe hususi veya resmi **levha, tabela, ilan, reklam ve sinema yazıları** ile kezalik Türkçe **hususî, resmi bilcümle mevkut, gayri mevkut gazete, risale, mecmuaların Türk harfleri ile basılması ve yazılması mecburidir.**”

Md.5: “1929 Kanunusanisi iptidasından itibaren Türkçe basılacak **kitapların Türk harfleriyle basılması mecburidir.**”

Md 8: “**Bilumum bankalar, imtiyazlı ve imtiyazsız şirketler, cemiyetler ve müessesesellerin** bütün Türkçe muamelatına Türk harflerinin tatbiki 1929 Kanunusanisininin birinci gününü geçemez.”

Kanun 3 Kasım 1928’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir (Md.10). Düzenleme metinlerinden anlaşılacağı üzere, yeni Türk harfleri Latin esastır. Yasaya ekli cetvelde matbaa ve yazı için büyük ve küçük olarak gösterilen harfleri tüm resmi olan ve olmayan levha, tabela, ilan, reklam, sinema yazılarında, gazete, dergi ve kitaplarda kullanmak zorunludur. Tüm bankalar, şirketler, dernekler ve müesseseler bu zorunluluğa tabidir.

Yasa hükümleri Türk Ceza Kanunu ile koruma altına alınmıştır. 5237 sayılı yeni TCK. Md. 222’ye göre, “...1.11.1928 tarihli ve 1353 sayılı **Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanunun koyduğu yasaklara veya yükümlülüklerle aykırı hareket edenlere iki aydan altı aya kadar **hapis cezası** verilir.**”²⁰

III. Eğitimde Birlik (Tevhidi Tedrisat) Kanunu

Osmanlı Devletinde 19. yüzyılda çok sayıda azınlık ve yabancı okulları mevcuttu. Sadece Sivas’ta 60 adet misyoner okulu vardı²¹. Edirne de azınlık okullarında okuyanların sayısı Türk okullarında okuyanların yaklaşık dört misliydi. Bu fazlalık Ankara da yine dört, Selanik’te ise beş misliydi. Söz konusu oranlar Konya’da 2/5, Manastı’ da 2/3, Cezayir de ise 1/18 olarak yine Türk okulları aleyhine idi²². Hiç bir azınlığın ve yabancıların olmadığı yerlerde dahi açılmış olan yabancı okulların sayısı ise 1900’lü yıllarda 465 ABD, 212

²⁰ 765 sayılı önceki TCK’nun 526. maddesinde ise şu düzenleme yer almakta idi : “... **Türk Harflerinin Kabul ve Tatbikine Dair 1353 Sayılı Kanunun koyduğu memnuniyet ve mecburiyetlere muhalif hareket edenler iki aydan altı aya kadar **hafif hapis** veya bin liradan beşbin liraya kadar **hafif para cezasıyla** cezalandırılırlar.**”

²¹ Bkz. Atilla İLHAN, İntibah Başladı, İleri Dergisi, 5/2001.

²² Oranlar, Halit ERTUĞRUL’ un Kültürümüzü Etkileyen Okullar, adlı eserindeki tablolardan yararlanarak saptanmıştır, İstanbul, 2002, s.133, 205.

Bulgar, 83 İngiliz, 72 Fransız, 44 Rus, 24 İtalyan, 7 Alman, 7 Avusturya, 3 Yunan ve 3 İran olarak saptanmıştı²³.

Sayılarından da anlaşılacağı üzere okullarda ağırlıklı olarak İngilizce ve Fransızca eğitim yapılmaktaydı. Bazılarında Türkçe seçmeli ders olmaktan dahi çıkarılmıştı. Yabancı okullarda okuyan Türk çocukları Türkçe okuyup anlama zorluğu çekmekteydi²⁴. Türkçe'nin geri plana atılması sonucu 1920 yılında İstanbul'da yayınlanan 32 gazetenin sadece 6'sı (yani, 1/5'i) Türkçe idi²⁵.

Milleti sadıka olarak anılan Ermeniler bu okullarla birlikte Türklere karşı savaş açmışlardır. Arap milliyetçiliği, Yunan devleti kurma girişimleri, Kürt milliyetçiliği tohumları hep bu okullarda atıldı. Papazlar, misyonerler ve yabancı öğretmenler her türlü yıkıcı ve bölücü eylemleri bu okullarda gerçekleştirdiler. Örneğin, Tarsus Amerikan Koleji Kurtuluş Savaşında Fransız Cephaneliği, Antep Amerikan Koleji Fransız Kuvvetleri Karargahı yapıldı²⁶. Atatürk Söylev ve Demeçlerinde Merzifon Amerikan Kolejinin Pontus Devletini Kurmak için faaliyet gösteren gizli teşkilat yöneticilerini sakladığını ifade etmektedir²⁷. Osmanlı Devleti Atatürk'ün kapattığı bu okullar yüzünden batmıştır²⁸.

Tarihte yaşadıklarımız günümüzde yeniden filizlenen benzer yabancı eğitim kurumları için de kuşkucu davranma gerekliliğini ortaya koymaktadır. Örneğin İran ya da Libya Büyükelçiliği bahçesinde bulunsa idi tepki gösterilecek bir fakülte (Marmara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi) Fransız Büyükelçiliği'nin yazlık kısmında faaliyetini sürdürmektedir. Bir gazete haberine göre, her yıl Fransa'dan ciddi yardımlar alan Fakülte öğrencileri “öyle *“Francophone” hale gelmişler ki, bahçesindeki Fransa bayrağı yıkanmak üzere gönderilince “Fransa ile ilişkilerimiz kopuyor mu diye paniğe kapılıp imza kampanyası başlatanlar bile oluyor.”*²⁹”.

Atatürk devrimlerinden laiklik sadece Osmanlı'nın çok dinli yapısının Anadolu üzerinde de sürdüğü gerçeğine dayanmamaktadır. Laiklik özellikle İsevi ve Musevi eğitim veren yabancı misyoner mekteplerinin kaldırılmasını

²³ age, 203.

²⁴ age, 210 vd.

²⁵ age. 236.

²⁶ age, 227 vd.

²⁷ Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Derleyen: Korkmaz Hilmi, Ankara, 1981, 559.

²⁸ İLHAN, 6.

²⁹ Kıvanç DEĞİRMENÇİ, Dicle Kıyısında Kürtçülük Boğaz Kıyısında Fransızcılık, Star. 3 Kasım 2003, 10. Bu hususta çok sayıda (131 sayfa) örnek için bkz. SİNANOĞLU'nun Büyük Uyanış isimli eserinin sonunda yer alan (sh.293-424) okuyucu mektupları.

gerektirmektedir³⁰. Ayrıca özünden uzaklaşmış olan İslami eğitimin de terk edilmesi gerekliliği vardı. Eskiden kopuş için laik eğitim, laik eğitimin tesisi için de yeni Türk harfleri ile eğitimde teklife ihtiyaç vardı. Bu amaçla, 3 Mart 1924'de 430 Sayılı Tevhidi Tedrisat (Eğitimde Birlik) Kanunu kabul edilerek yürürlüğe konuldu. Yeni harfler ve eğitimde birlik (laik eğitim) Amerikan, İngiliz, Fransız, Arap ve İran kültüründen koparak Türk kimliğinin yeniden kazanılmasına olanak sağlayacaktı.

1924 yılında çıkarılan 430 Sayılı Tevhidi Tedrisat Kanunu ile Türkiye'deki bütün ilim ve öğretim kurumları Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanmıştır (Md.1). Bu okullar düzenlemelerde Şer'îye (Din) ve Evkaf (Vakıflar) Bakanlıkları, özel vakıflarca yönetilen tüm medrese ve okullar (Md.2), keza Milli Savunma ve Sağlık Bakanlıklarına bağlı okullar olarak açıklığa kavuşturulmuştur. Anılan hükümlerle medreseler, cemaat mektepleri ve yabancı okullar Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanarak ona karşı sorumlu tutulmuşlardır³¹. Kanunun gerekçesine göre : *"...Tanzimatı Hayriye devrinde Osmanlı Saltanatı öğretime, öğrenim birliği esası ile başlamak istemişse de bunda başarılı olamamış, tam aksine bu hususta ikilik ortaya çıkmıştır. Bu ikilik öğrenim birliği açısından birçok kötü sonuçlar yaratmıştır. Bir ulusun bireyleri ancak bir eğitim görmelidir. İki türlü eğitim bir ülkede iki türlü insan yetiştirir. Bu ise duygu, düşünce, dayanışma amaçlarına tümünden karşıdır. Yasa önerimizin kabulü halinde Türkiye Cumhuriyetinde tüm kültür kurumlarının tek yönlendiricisi Milli Eğitim Bakanlığı olacaktır."*³². Gerekçede sadece iki türlü eğitime değinilmişse de diğer dinler ve diller esas alınarak yapılan eğitim türleri dikkate alındığında aslında birçok tür insan ve çok değişik duygu ve düşüncede öğrenciden bahsetmek gerekirdi. Osmanlıda her unsurun kendi alfabesi vardı. Aynı anda Grek, Ermeni ve Arap harfleri kullanılmaktaydı. Ayrıca dinlerle alfabe arasında bir bütünlük de mevcuttu. Dolayısıyla, harf ve dil devrimi ile laiklik arasında yakın bağlantılar mevcuttu³³. Anılan nedenlerle milli tek okul amacına ancak yeni Türk harfleri ve tek bakanlık bünyesindeki milli bir eğitim ile ulaşmak mümkündür³⁴. Tevhidi Tedrisat Kanunu çıktıktan

³⁰ Cengiz ÖZAKIN, Dolmakalem Savaşları, İstanbul, 2003, 364 :*"Laiklik, Türkiyeli Rumlar, Ermeniler, Yahudiler devlet içinde devlet olmasınlar diye... Osmanlı'nın yıkılışına yol açtıkları gibi, Türkiye'nin de yıkılmasına neden olmasınlar diye, denetim altına alındıkları bir kurumdur. Laiklik yıkılırsa... Ermeni, Rum, Yahudi federasyonları kurulacaktır."*

³¹ Bkz. TOPRAK, Kilit Taşı, 68.

³²Günümüz Türkçesine ile verilen gerekçe için bkz. Türkiye Cumhuriyeti Devrim Yasaları, Bahir Mazhar ERÜRETEN, 1999, Cumhuriyet Gazetesi okur armağanı, 45, 46.

³³ TOPRAK, Kilit Taşı, 69 vd.

³⁴Bkz. EROĞLU, 307, 308.

sonra yeni düzenlemeye uyum sağlayamayan yabancı okullar kapanmak zorunda kalmıştır.³⁵

Harf devriminin geçmiş ile bağları ortadan kaldırıldığı ileri sürülmektedir. Ancak, o tarihe kadar nüfusun sadece % 5 kadarı okuma yazma bildiği gibi, matbaanın kullanılmaya başlandığı 200 yıllık süre içinde basılan eski Türkçe kitap sayısı 30 bin civarında idi. Halbuki, harf devrimi sonrası 15 yıl içinde basılan kitap sayısı 31 bine ulaşmıştı³⁶.

IV. Harf Devrimi ve Eğitimde Birlik Kanununun Günümüzdeki Durumu

1. Ülkemizde Yabancı Dilde Eğitim

1999-2000 öğretim yılı itibariyle yurdumuzda ilk ve ortaöğretimde yabancı dil ile eğitim veren okulların sayısının önemli ölçüde arttığı görülmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı İstatistiklerine göre, ilköğretimde toplam okul sayısı 43257, yabancı dil ile eğitim verenlerinin sayısı 848'dir. Ortaöğretimde (İlköğretime dayalı en az üç yıllık öğrenim veren genel, mesleki ve teknik öğretim kurumlarının tümü) toplam okul sayısı 5851, yabancı dil ile eğitim verenlerinin sayısı 446'dır. Genel orta öğretimde (ilköğretime üzerine en az üç yıl öğrenim veren ve 15-17 yaş grubu çocukların eğitimi) eğitim veren toplam okul sayısı 2662, yabancı dilde eğitim verenlerin sayısı 1019'dur (Veriler Milli Eğitim Bakanlığı'nın www.meb.gov.tr adlı sitesinden elde edilmiştir.) Bu veriler dikkate alındığında yabancı dilde eğitim veren okulların mevcut okullar içindeki payları ilköğretimde % 2, ortaöğretimde % 7 ve genel ortaöğretimde % 38'e ulaşmıştır.

Üniversite ve yüksekokulların durumu aşağıdaki tablolarda gösterilmektedir.

DEVLET ÜNİVERSİTELERİNDE EĞİTİM DİLİ

1	Abant İzzet Baysal Üniversitesi	Türkçe-İngilizce
2	Adnan Menderes Üniversitesi	Türkçe
3	Afyon Kocatepe Üniversitesi	Türkçe
4	Akdeniz Üniversitesi	Türkçe

³⁵ Bkz. Zafer TOPRAK, Türkiye'de Amerikan Üniversitesi Sorunu, Demokrat Parti, Lozan ve Robert Kolej, Toplumsal Tarih, Aralık 2003, 97 vd. Sonradan Boğaziçi Üniversitesi adını alan Robert Kolej istisnalardan biriydi.

³⁶ TOPRAK, Kilit Taşı, 73.

5	Anadolu Üniversitesi	Türkçe-İngilizce-Fransızca-Almanca
6	Ankara Üniversitesi	Türkçe
7	Atatürk Üniversitesi	Türkçe
8	Balıkesir Üniversitesi	Türkçe
9	Boğaziçi Üniversitesi	İngilizce
10	Celal Bayar Üniversitesi	Türkçe
11	Cumhuriyet Üniversitesi	Türkçe
12	Çanakkale 18 Mart Üniversitesi	Türkçe
13	Çukurova Üniversitesi	Türkçe
14	Dicle Üniversitesi	Türkçe
15	Dokuz Eylül Üniversitesi	Türkçe-İngilizce-Fransızca
16	Dumlupınar Üniversitesi	Türkçe
17	Ege Üniversitesi	Türkçe-İngilizce
18	Erciyes Üniversitesi	Türkçe
19	Fırat Üniversitesi	Türkçe
20	Galatasaray Üniversitesi	Fransızca
21	GATA Üniversitesi	Türkçe
22	Gazi Üniversitesi	Türkçe-İngilizce
23	Gaziantep Üniversitesi	İngilizce
24	Gaziosmanpaşa Üniversitesi	Türkçe
25	Gebze Yük. Tek. Ens Üniversitesi	Türkçe-İngilizce
26	Hacettepe Üniversitesi	Türkçe-İngilizce
27	Harran Üniversitesi	Türkçe
28	İnönü Üniversitesi	Türkçe
29	İstanbul Üniversitesi	Türkçe-İngilizce-Fransızca-Almanca
30	İstanbul Teknik Üniversitesi	Türkçe-İngilizce
31	İzmir Y.Tek. Ens Üniversitesi	İngilizce
32	Kafkas Üniversitesi	Türkçe
33	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	Türkçe
34	Karadeniz Teknik Üniversitesi	Türkçe-İngilizce
35	Kırıkkale Üniversitesi	Türkçe
36	Kocaeli Üniversitesi	Türkçe
37	Marmara Üniversitesi	Türkçe-İngilizce-Almanca-Fransızca
38	Mersin Üniversitesi	Türkçe
39	Mimar Sinan Üniversitesi	Türkçe
40	Muğla Üniversitesi	Türkçe

41	Mustafa Kemal Üniversitesi	Türkçe
42	Niğde Üniversitesi	Türkçe
43	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	Türkçe
44	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	İngilizce
45	Osmangazi Üniversitesi	Türkçe-İngilizce
46	Pamukkale Üniversitesi	Türkçe
47	Sakarya Üniversitesi	Türkçe
48	Selçuk Üniversitesi	Türkçe
49	Süleyman Demirel Üniversitesi	Türkçe
50	Trakya Üniversitesi	Türkçe
51	Uludağ Üniversitesi	Türkçe
52	Yıldız Teknik Üniversitesi	Türkçe-İngilizce
53	Yüzüncü Yıl Üniversitesi	Türkçe
54	Zonguldak Karaelmas Üniversitesi	Türkçe

VAKIF ÜNİVERSİTELERİNDE EĞİTİM DİLİ

1	Atılım Üniversitesi	İngilizce
2	Bahçeşehir Üniversitesi	İngilizce
3	Başkent Üniversitesi	Türkçe
4	Beykent Üniversitesi	İngilizce

5	Bilkent Üniversitesi	İngilizce
6	Çağ Üniversitesi	İngilizce
7	Çankaya Üniversitesi	İngilizce
8	Doğuş Üniversitesi	İngilizce
9	Fatih Üniversitesi	İngilizce
10	Haliç Üniversitesi	Türkçe-İngilizce
11	Işık Üniversitesi	İngilizce
12	İstanbul Bilgi Üniversitesi	İngilizce
13	İstanbul Kültür Üniversitesi	İngilizce
14	İstanbul Ticaret Üniversitesi	Türkçe-İngilizce
15	İzmir Ekonomi Üniversitesi	İngilizce
16	Kadir Has Üniversitesi	Türkçe-İngilizce
17	Koç Üniversitesi	İngilizce
18	Maltepe Üniversitesi	Türkçe
19	Okan Üniversitesi	Türkçe-İngilizce
20	Sabancı Üniversitesi	İngilizce
21	Ufuk Üniversitesi	Türkçe
22	Yaşar Üniversitesi	İngilizce
23	Yeditepe Üniversitesi	Türkçe-İngilizce

Devlet ve vakıf üniversitelerinin eğitim verdikleri dile göre durumları aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

YÜKSEKÖĞRETİMDE EĞİTİM DİLİNİN GENEL GÖRÜNÜMÜ

	Türkçe	Yüzde oranı	Yabancı Dil	Yüzde oranı	Karma	Yüzde oranı	TOPLAM
VAKIF ÜNİVERSİTELERİ	3	% 13	15	% 65	5	% 22	23
DEVLET ÜNİVERSİTELERİ	36	% 67	5	% 9	13	% 24	54
GENEL TOPLAM	39	% 51	20	% 26	18	% 23	77

Ülkemizde toplam 77 üniversite mevcut olup bunların 23'ü çeşitli vakıflarca kurulmuştur³⁷. Vakıf üniversitelerinin sadece 3'ü (Başkent, Maltepe ve Ufuk Üniversiteleri) Türkçe, 5'i karma (kısmen Türkçe kısmen İngilizce), 5'i tamamen İngilizce eğitim vermektedir. Devlet üniversitelerinden ise 39'u Türkçe, 13'ü karma (Türkçe, İngilizce, Almanca, Fransızca) 5'i ise sadece

³⁷ Bkz. www.isnet.net.tregitimass 2003 universiteler/html.

yabancı dilde (Ortadoğu Teknik, Boğaziçi, Gaziantep Üniversiteleri ile İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü İngilizce, Galatasaray Üniversitesi ise Fransızca) eğitim vermektedir. Yukarıdaki tespitlerden yola çıkıldığında üniversitelerimizin %49'unun kısmen veya tamamen yabancı dilde eğitim verdiği anlaşılmaktadır.

Orta ve yüksek öğretimdeki yabancı dilde eğitim veren okulların sayısı giderek artmakta olduğu için gelecek on yıl içinde Türkçe eğitimin azınlık dili haline geleceğini söylemek kehanet olmayacaktır. Bu gelişme yukarıda rakamlarla değindiğimiz Osmanlı İmparatorluğu'nun son yıllarını andırmaktadır. Halbuki Mustafa Kemal Atatürk 22 Eylül 1924'te Samsun'da öğretmenlere yaptığı konuşmada eğitimi amaç ve içerik bakımından 1. dinsel, 2.ulusal, 3. uluslarüstü olarak üçe ayırdıktan sonra devletimizin tercihini şu şekilde ortaya koyuyordu: *“Ulusal eğitimin ne demek olduğunu bilmekte artık hiç bir kuşku kalmamalıdır. Bir de ulusal eğitim temel olduktan sonra bunun dilini, yöntemini, araçlarını da uluslaştırma zorunluluğu tartışma götürmez.”*³⁸

³⁹

2. Yabancı Dilde Eğitimin Türk Diline ve Alfabesine Etkisi

Basın yayın organlarının başını çektiği özenti yoz dil önce işyeri adlarını daha sonra da kişi adlarını etkisi altına aldı. Özellikle bankalar ve turizm şirketleri bu konuda başı çektiler. Türk Harflerinin Kabulü ve Tatbiki Hakkındaki Kanun Md 8'deki *“Bilumum bankalar, imtiyazlı ve imtiyazsız şirketler, cemiyetler ve müesseseselerin bütün Türkçe muamelatına Türk harflerinin tatbiki 1929 Kanunusanisinin birinci gününü geçemez.”* ve aynı kanunun 4.maddesindeki *“1928 senesi Kanunuevvelin iptidasından itibaren Türkçe hususi veya resmi levha, tabela, ilan, reklam ve sinema yazıları ile keزالik Türkçe hususi, resmi bilcümle mevkut, gayri mevkut gazate, risale, mecmuaların Türk harfleri ile basılması ve yazılması mecburidir.”* şeklindeki açık hükümlerine karşın Atatürk'ün kurduğu ve hissedarı olduğu İş Bankası yönetimi kurucusuna ihanet ederek çıkarmış olduğu kredi kartına “Maximum” adını verip bu adı büyük boy ilanlarda kullanmaktadır. Akbank ise “axess” adını verdiği kendi kredi kartı ile (kendi adı Whitebank mı olmalıydı?) aynı tutumu sürdürmektedir. Adı geçen bankanın kartını edinen Müşterilerine vermekte olduğu indirimli alışveriş yapılabilen mağazaların listesine bakıldığında 100

³⁸ Yabancı dilde eğitim sonucu yetişen kişiler kendi ana dili olan Türkçe'ye hakim olmadıkları gibi, ikinci dili de yeterli düzeyde bilememektedirler. Bu nedenle, anlamasa da anlar gibi yapan, ancak kullanma klavuzu, fatura ve diğer bazı belgeleri okuyabilen, dili üretim aracı olarak kullanamayan kişiler yetişmektedir. Bkz. Tınaz TİTİZ, Yabancı Dilde Kocaman Bir Hiç, Cumhuriyet, 13.10.2003.

³⁹ Şerafettin TURAN, Atatürk ve Ulusal Dil, Cumhuriyet Gazetesi Okur Armağanı, 1998, 22, 23.

mağaza adının sadece 44'ünün Türkçe bir anlam ifade ettiği, diğerlerinin genellikle İngilizce isimlerden oluştuğu görülür. Turizm alanında faaliyette bulunan şirketlerin durumu daha da vahimdir. Bir gazeteye verilen tam sayfalık ilanda bulunan 104 adet otelin sadece 9'unun Türkçe anlamı olan bir adı bulunmakta, diğerleri ise genellikle İngilizce bir ad taşımaktadır⁴⁰. Bu durum tesadüfi bir sonuç değildir. Sektöre eleman yetiştirmek için eğitim veren kurumların müfredatındaki derslerde İngilizce ve Fransızca'dan alınan mesleki terimler Türkçe karşılıkları aranmaksızın kullanılmaktadır. Örneğin resepsiyon, enformasyon, destinasyon, bell-boy, a'la Carte, all Inclusive gibi.

Basın yayını, radyo ve televizyon dünyası dilde soysuzlaşmanın önderliğini yapmaktadır. Radio Contact, Kiss FM, My Radio, Show Radyo, Number One FM gibi radyolar; Power Türk (!), Sky Türk (!), Star, Show, , Expo-Channel, Medical-Channel, Dream, Joy gibi televizyon kanalları; Goal, Trendy, Hey Girl gibi dergiler.

Cem Ceminay 30 Ekim 2003 tarihli Posta Gazetesindeki köşe yazısında (sh.17) şöyle demektedir: “*Number One Fm’de “Siemens Mobile Morning Call” radyo şovunda ‘Popstar’ yarışmasından esinlenerek ‘Copstar’ şarkı yarışmasına başladık.*” 16 Kasım 2003 tarihli Posta Gazetesinin Ege Ekinde dört genç kızın görüntüsü eşliğinde verilen haber de şöyledir. “*Waffle Modası: Alsancaktaki Sir Winston Tea Hause Kafenin münüsüne Amerikan mutfağının gözde tatlılarından waffle de eklendi*”. Geçmişin Değerleri başlığı altında aktarılan bir haberde ise Collection Dergisi Çatısı altında bulunan “Collection Clup Araştırma, Yayın ve Kültür Kulübü”nün kültürel değerlere sahip çıkmak ve onları gelecek kuşaklara taşımak amacıyla olduğu bildirildi⁴¹ denilmektedir. Sir Winston Tea Hause’da bir araya gelip Number One FM’de yayınlanan Siemens Morning Call şovunu izlerken Waffle içtiklerini hayal edebildiğim ve fotoğraftan orta yaşta oldukları anlaşılan Collection Club üyeleri gelecek kuşaklara acaba hangi kültürü aktaracaklardır? Yeni kuşak bazı gençlerimiz zaten onlardan daha kültürlü sayılabilir. Bir üniversitenin 2003 Yılı Kültür, Spor Sanat Şenliği Müzik Aktivite sorumluları arasında sayılan 13 müzik topluluğunun 9’u (% 70’i) İngilizce sadece 4’ü (% 30’u) Türkçe isim taşımaktadır.

20 Kasım 2003 tarihinde İstanbul’daki terör eylemlerinden zarar gören HSCB bankası hakkında verilen haberlerde -TRT dahil- anılan banka ismini (İngilizce okunmasındaki zorluğuna karşın) Türkçe telaffuz eden sunucuya rastlanmamıştır (Yabancı sermayeli ancak bir Türk şirketi olan anılan bankanın yöneticileri çalışanlarına adlarını Eyç-Es-Bi-Si olarak telaffuz etmek zorunda

⁴⁰ Bkz. 13 Mayıs 2003 Tarihli Milliyet Gazetesi, 9.

⁴¹ Milliyet Ege, 15 Nisan 2003.

oldukları talimatını vererek, HSBC'yi Türkçe okuyan televizyon şirketlerine reklam verme yasağı getirmişlerdir⁴².

Özel sektörde var olan vurdumduymazlık Atatürk'ün "*Türk dilinin kendi benliğine, aslındaki zenginlik ve güzelliğine kavuşması için bütün devlet teşkilatımızın dikkatli, alakalı olmasını isteriz*" şeklindeki öngörülü uyarısına karşın⁴³ kamu kurum ve kurumlarında da yansımıştır. Örneğin, Yükseköğretim Kanunu için hazırlanmış olan Tasarı Taslaklarından birinde madde 3'ün paragrafları için q, w ve x harfleri kullanılmaktadır. Halbuki taslak md.5/m'de "Öğretim dili Türkçe'dir." kuralı mevcuttur. Amatör ayak boksu sporu için Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcılığı tarafından yayınlanan yönetmelik "Amatör Kick Boks Müsabaka Yönetmeliği" olarak adlandırılmıştır⁴⁴. Keza, yeni bir spor türü olan yön bulma yarışmaları için düzenlenen yönetmeliğin adı "Oryantiring Müsabaka Yönetmeliği" olarak konmuştur⁴⁵. Aynı Resmi Gazete'de "Oryantiring Hakem Yönetmeliği" de yayınlanmıştır). GAP İdaresinin giriş kapısında "Republik of Turkey Prime Ministry Southeastern Anatolia" yazmaktadır⁴⁶. Türkiye Radyo Televizyon Kurumu konuşmacıları kısa dalga radyo yayınlarında TRT' yi Türkçe, F ve M harflerini ise İngiliz alfabesine uygun olarak eF eM olarak telafuz etmektedirler.

Bu aymazlık üniversitelerimizde de mevcuttur. Bazıları diploma ve not döküm belgelerini sadece eğitim verdikleri yabancı dilde vermekte (örneğin Bilgi Üniversitesi, Marmara Üniversitesi Avrupa Birliği Enstitüsü gibi), mezunları lisansüstü yapmak için yurt içinde bir enstitüye başvurdıklarında Noterlik Kanunu Md.95/c gereği yabancı dilden yazılı belge için önce mütercime tercüme, sonra da notere tasdik ücreti ödemek zorunda kalmaktadırlar. Böyle bir olayın eğitim dili olarak esas aldığımız İngiltere veya Fransa gibi herhangi bir batı ülkesinde meydana gelmesi acaba düşünülebilir mi? (Fransa'da 94-665 Sayılı ve 1994 Tarihli "Fransız Dilinin Kullanılmasına İlişkin Kanun" ile Fransız dili Fransız varlığının ve kişiliğinin temel unsuru (Md.1) olarak nitelendikten sonra eğitim (Md.11), yayın (Md.20-1) ve reklamlarda (Md.2) kullanılacak dilin zorunlu olarak Fransızca olduğu, markalarda yabancı sözcüklerin kullanılmayacağı (Md. 14) hükme bağlanmıştır. Kanun, bünyesindeki kuralları kamu düzenine ilişkin sayarak (Md.20) uygulanmasını takiple polis teşkilatını yetkili kılmıştır (Md. 16)⁴⁷.

⁴² Bkz. Emcet OLCAYTU, Eyç, Es, Bi, Si ?, Aydınlık, 23 Kasım 2003, 17.

⁴³ bkz. EROĞLU, 317.

⁴⁴ RG: 22 Nisan 2003, 25087.

⁴⁵ RG: 18 Kasım 2003, 25293.

⁴⁶ bkz. AŞÇIOĞLU, 18.

⁴⁷ Bkz. Erdem ERDENK, Fransız Dilinin Kullanımına İlişkin Yasa, bu dergide yayınlanan makale.

Değirmek gerekir ki, hemen hemen tüm kamu kurumları yazışmalarında belgegeçeri faks yerine fax olarak, elektronik postayı ise e-mail olarak adlandırmakta, bazıları ise ayrıca kurum isimlerinin altına -sanki bünyelerinde çok sayıda yabancı öğrenci varmış gibi- İngilizce tercümesini yazmaktadırlar. E-mail kelimesinin İngilizce yazılıp Türkçe okunması ülkemizde çok doğal karşılanırken Fransız Hükümeti bu kelimenin İngilizce kullanımını yasaklayıp yerine kullanılacak Fransızca kelimeyi de (courrier électronique) saptamıştır (Bkz. www.huriyetim.com.tr/haber 22.07.2003 tarihli Hürriyet Gazetesi). Buna karşın bir köşe yazarımızın ifadesiyle “*Türkiye’de Türkçeyi savunmak suç oldu neredeyse*”⁴⁸.

Türk harflerine ve diline karşı duyarsızlık uyum yasalarının desteği ile ihanet aşamasına varmıştır. Posta Gazetesi’nin 28 Ekim 2003 Tarihli haberine göre, bir grup DEHAP’lı Nüfus Kanununun yeni değişen 16. maddesi uyarınca İstanbul, Ankara, Van ve Adana’da adlarının değiştirilmesi için Nöbetçi Asliye Hukuk Mahkemelerine başvurdular (sh.12). İçlerinde ille de X, W ve Q harflerinin bulunduğu isimlerin seçilmesi⁴⁹ güdülen amacın açık göstergesidir. AB ilerleme raporunda Türk alfabesinde bulunmayan söz konusu harfler nedeniyle alfabemiz eleştirilmektedir. Halbuki, Avrupa’da yaşayan milyonlarca Türkün ismi kullanılmayan ş, ç, ğ ve ü harfleri nedeniyle farklı şekillerde yazılmakta⁵⁰. AB bu durumdan herhangi bir rahatsızlık duymamaktadır. Daha da önemlisi Balkanlarda ve Yunanistan’da yaşayan soydaşlarımız isimleri dahil birçok temel hak ve özgürlüğünden yoksun bırakılırken bu durum da Avrupa ülkelerince doğal karşılanmaktadır.

V. Devrim Kanunlarının Korunması

Ders vermekte olduğum fakülte bünyesinde “Beyaz Cafe” olarak adlandırılmış çayevinde ders arasında meslektaşlarımla dinlenirken gözlerim masa üzerinde duran bir kitaba takıldı. İki yazarlı kitabın baş sayfasında yazar isimleri arasında “ve” bağı yerine İngilizce “&” işareti kullanılmıştı. Türkçe bir eserde neden bir İngiliz kısaltma işaretinin kullanıldığını sorduğumda kitabın yazarlarından olmadığı halde yanıt veren genç bir hukukçu meslektaşım, doğruluğuna samimiyetle inandığı şu yanıtı verdi: Bazı kanunlar zaman içinde uygulanmaya uygulanmaya devre dışı kalırlar. Biz bunlara kadük kanun deriz. Türk Harflerinin Kabulü hakkında Kanun için de durum böyledir. Teknik bakımdan doğru olmayan bu yanıt genç bir hukukçunun kendi ulusal harflerine

⁴⁸ Can DÜNDAR, Türkçem, benim ses bayrağım, Hürriyet, 29.05.2003.

⁴⁹ Xemdar, Serxwebzn, Xemgin, Kawa, Xebatkar gibi. Bkz. Arzu ARNEL, Kamillerle Ranaların nesi eksik, Posta, 3 Kasım 2003, 5.

⁵⁰ Bkz. Harf Misillemesi, Milliyet, 8 Kasım 2003.

mesafeli bakış açısını yansıttığı için beni oldukça kederlendirdi. Acaba başıboş bırakılan piyasanın kendi harflerini oluşturmasında hukukçuların sorumluluğu nedir sorusuna takıldım. Savcıların görev ve yetkilerine ilişkin mevzuata başvurmadan yanıt -her zaman olduğu gibi- ulu önder Atatürk'ün 9 Ekim 1925 Tarihli konuşmasında mevcuttu⁵¹.

“Her uygar ve çağdaş devlette olduğu gibi Türkiye Cumhuriyeti Adliyesi'nde de Cumhuriyet Savcılarını yüksek ve son derecede önemli bir görev ve makamın temsilcileri olmak üzere tanırım. Devrim savcılarının kendilerine verilen bu büyük görevin önemine uygun olarak gayretli ve çalışkan olmaları konusunu, adliyemizin başarı ve üstünlüğünün en önemli etkenlerinden sayarım. Laik Türk Devrimi, çağımızın uluslara yaşama ve yükselme yeteneği veren en son ve en uygar ilkelerin bir ifadesi ve Türk ulusunun büyük fedakarlıklarla sürdürülen ve kazanılan büyük mücadelenin eseridir. Devrimlerin gerçekleşmesi kararları ve kanunlarıyla ulusal irade ve ulusal egemenliğin bir görünümü; bütünü itibariyle de Türk Ulusu'nun bütün haklarıdır. Devrimlerin her biri, ulusun emeği ve hakkı ile gerçekleşmiştir. **Cumhuriyet savcılarımızın, devrim gerekleri etrafında, en kıskanç ve uzakları gören hassas nöbetçiler olmalarını asıl görevlerinden sayarım...** Yüksek amaca yönelik herhangi bir suikast failinin durmaksızın kovuşturulması ve kovuşturmanın ulusun bütün hakları tatmin ve tazmin edilinceye kadar hakim önünde de kaygı ve ısrarla sürdürülmesini ve sonuçlandırılmasını isterim... Yakın tarihimizde ve eski zamanlarda dinlerin; zorba hükümdarların rahipler ve çıkar sağlayanların elinde bir baskı aracı olması gibi, çağımızda kesinlikle izin verilemez ve hoş görülemez. **Devrime karşı koyan muhalefetin özgürlükten ve yasadan yararlanmaya hakkı yoktur.** Bireyin değil, bireylerin tamamını ifade eden toplumun ve **devletin yararı her düşünce ve kaygıdan önce gelmelidir.** Sınırsız bireysel özgürlük ve kişisel çıkar peşinde olanlar, kendi emellerini, çıkarlarını ulusun yüksek çıkarları ve özgürlüğünden üstün tutanlardır. Sınırsız kişisel özgürlükler, kişisel çıkarlar, uygar ve düzenli toplumları, devletleri yıkararak anarşiyi ve çoğunlukla da zorbalığı yaratır...”

Yabancı dilde eğitim tehdit altında olan ulusal birliği sağlamak üzere kabul edilmiş olan Eğitimde Birlik (Tevhidi Tedrisat) Kanununa aykırıdır⁵². Türk harfleri arasına yabancı harfleri katan eğilim Türk Harflerinin Kabulü Hakkındaki Kanuna aykırıdır. Türkçe konuşmalar ve metinler arasına Türkçe karşılığı olduğu halde yabancı kelimeler konulması Türk Dil Devrimine aykırıdır. Tüm değinilen bu eylemlerde olduğu gibi, söz konusu gelişmelerin adli teşkilatımız tarafından seyredilmesi de Atatürk ilke ve inkılaplarına, onun düşüncelerine ve adliyenin varlık nedenine aykırıdır.

⁵¹Bkz. Necip HABLEMETOĞLU, Köstebek, İstanbul, 2003, 247 vd .

⁵²Bkz. Oktay SİNANOĞLU, Hedef Türkiye, 87; aynı yazar, Bye-Bye Türkçe, 172, 260.

Türk ulusunun geleceğini garanti altına almak isteyen Mustafa Kemal Atatürk 5 Şubat 1933 tarihli Bursa konuşmasında bu kez gençlere seslenerek şöyle demektedir: “**Türk genci, inkılapların ve rejimin sahibi ve bekçisidir.** Bunların lüzumuna ve doğruluğuna herkesten çok inanmıştır; rejimini ve inkılaplarını benimsemiştir. **Bunları zayıf düşürecek en zayıf veya en büyük bir kıpırtı ve bir hareket oldu mu:** “Bu memleketin polisi vardır, ordusu vardır, adliyesi vardır...” demeyecektir, hemen müdahale edecektir: **Elle, taşla, sopa ve silahla... nesi varsa onunla, kendi eserini koruyacaktır.** Polis gelecektir; asıl suçluları bırakıp suçlu diye onu yakalayacaktır. Genç ”Polis, henüz inkılap ve Cumhuriyetin polisi değildir” diye düşünecek, fakat asla yalvarmayacaktır. Mahkeme onu mahkum edecektir. Yine düşünecek: “Demek adliyeyi de ıslah etmek, rejime göre düzenlemek lazım...” diye düşünecektir. Onu hapse atacaklar. Kanun yolunda itirazlarını yapmakla beraber, bana, İsmet Paşaya, Meclise telgraflar yağdırıp haklı ve suçsuz olduğu için tahliyesine çalışılmasını istemeyecek ve diyecek ki: “Ben inancımın ve kanaatimin icabını yaptım. Müdahale ve hareketimde haklıyım. Eğer buraya haksız olarak gelmişsem, bu haksızlığı meydana getiren sebep ve amilleri düzeltmek de benim vazifemdir!...” İşte benim anladığım Türk genci ve Türk gençliği!...”

Atatürk’ün anlattığı Türk İnsanı Pascha ve Laila’da eylenen, Kiss FM dinleyip, Goal dergisi, Star gazetesi okuyan, Sky televizyonu izleyen, tatilinde Luxe Resort’ta kalan, Restaurant’da yemek yeyip, Cafe’de çay içen, outlet markette alışveriş eden bizler değildir. Şuurumuz açılmaz ise ona ihanetin bedeli ödenemeyecek kadar ağır olacaktır⁵³.

VI. Milletin Unsurları

Millet (ulus) bir olduklarını hisseden insanların meydana getirdikleri bir topluluktur. Birlik hissi hem geçmişe (toplumsal mirasa), hem de geleceğe (ortak yazgıya) ilişkindir Sadakat varsa ulus vardır. Ulus toplumsal bir varlık olma yolunda son merhaledir⁵⁴.

⁵³ Mevzuatımızda devrim kanunlarının korunması için getirilen bazı düzenlemeler mevcuttur. 1982 Anayasamızın Başlangıç Kısmında Atatürk İlke ve İnkılaplarına atıfta bulunulurken, Genel Esaslar Başlığı altında bulunan Md.2, 4, 14, 24/4 ve İnkılap Kanunlarının Korunması Başlıklı Md.174 devrim kanunlarını garanti altına almak amacıyla yönelik bazı hükümler getirmektedir.

⁵⁴Rupert EMERSON, Sömürgelerin Uluslaşması, Ankara, 1965, 97 vd.

Devlet bir milletin hukuki şahsiyet kazanmış şeklidir. Yani bir devletin kurulabilmesi için önce bir milletin (halk, topluluk) mevcudiyeti gerekir. Bir millet bazı maddi ve manevi unsurların varlığı halinde oluşabilir. Bunlar dil, ülke (objektif ölçütler) ve kollektif şuurdur (sübjektif ölçüt). Nitekim ulus, sınırları açıkça belli bir toprak parçası üzerinde sürekli olarak yaşayan, aynı dili konuşan, ayrı bir kültüre sahip ve kuşaklar süresince ortak bir biçim almış bulunan nüfus topluluğudur şeklinde tanımlanmaktadır⁵⁵.

Dil: Bir milletin oluşumunda dil birliği tek başına karakteristik vasıf sayılmamakla birlikte genellikle aynı dili konuşan kişiler millet vasfını kazanırlar. Çünkü, müşterek kültür yani edebiyat, güzel sanatlar, ilim ancak kendine özgü bir lisan ile kazanılabilir. Dil sadece millet oluşumunu sağlamaz ayrıca milli varlığı destekleyen en büyük dayanaktır. Yeni bin yılın daha ilk yüzyılı sona ermeden yeryüzünden pek çok dilin yok olacağı öngörüsünde bulunmaktadır⁵⁶. Bir dilin yok olması demek bir ulusun yok olması demektir. Çünkü, dilini kaybeden bir ulus varlığını sadece biyolojik olarak sürdürebilir⁵⁷.

Lisan karışıklığı sömürgeciliğin olduğu yerlerde ortaya çıkmaktadır. Devletin çok dilli esasa oturtulması toplumsal birliği tehlikeye atar. Fransız ihtilali bu sakıncanın ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Çünkü, dil hayatta kalma savaşıdır. Ulusçu hareketlerin yanı başında her zaman filoloji alanında çalışmalar yer alır⁵⁸.

İletişim birliğinden yoksun ülkelerde milli bütünlük tehlike altındadır. Örneğin, Hindistan'da üniversitelerdeki eğitim dili ile ilgili olarak kurulmuş olan bir komisyon İngilizce kullanmanın halkı, diğerinin dilini konuşamayan ve karşılıklı anlaşamayan, yöneten azınlık ve yönetilen çoğunluk olarak iki ulusa böleceğini, bu durumun ise demokrasi ile bağdaşmayacağını ifade etmiştir. Bütün sömürge halklarının bir Avrupa (emperyalist) dilinin kanadı altına girmiş olduğunu (EMERSON, 135, 136.) görmüş olan Atatürk'e göre, "**Milli his ile dil arasındaki bağ çok kuvvetlidir. Dilin milli ve zengin olması milli hissin inkişafında başlıca müessirdir. Türk dili dillerin en zenginlerindedir; yeter ki bu dil şuurla işlensin. Ülkesini, yüksek istiklalini korumasını bilen Türk Milleti dilini de yabancı dillerin boyunduruğundan kurtarmalıdır.**" (Bu ifade Sadri Maksut Arsal'ın "Türk Dili İçin" adlı eserine 1930 yılında Atatürk tarafından yazılmıştır. Bkz. EROĞLU, 316). Yine Atatürk'e göre, "*Ulus demek dil demektir. Türk ulusunun dili Türkçe'dir. Dil bir ulusun en belirgin*

⁵⁵EMERSON, 105.

⁵⁶Önlem alınmaz ise bunlar arasında Türkçenin de bulunduğu ifade edilmektedir. Bkz. Oktay SİNANOĞLU, Bir Nev-York Rüyası, "Bye-Bye Türkçe, 2002, İstanbul, 211.

⁵⁷AKALIN, 5.

⁵⁸EMERSON, 132 vd.

niteliklerindedir. Türk ulusundanım diyen insanlar her şeyden önce ve kesinlikle Türkçe konuşmalıdırlar. Türkçe okuyup yazmayan biri Türk kültürüne, Türk toplumuna bağlılığını ileri sürerse buna inanmak doğru olmaz.”⁵⁹. Cumhuriyetimizin kurucusu ulu önderimizin bu kesin ifadeli uyarılarına karşın bir Türk öğretim üyesi bir makalesini şu cümle ile bitirebilme cesaretini gösterebilmektedir: Türkçe eğitimde ısrar etmek çok tehlikelidir⁶⁰. Sömürge aydını olarak vasıflandırılan kişilerin durumunu da açıklamak üzere DÜNDAR değinilen kitabında şöyle demektedir: “Hacettepe ve Ortadoğu Teknik Üniversitesinin kuruluşu sırasında kendini gösteren yabancı dil düşkünlüğü de “iki dil iki adam, çok dil çok adam” sözleriyle aramıza katıldı. Günümüzde “küreselleşme” kavramıyla kendini belli eden Yeni Dünya Düzeni daha doğrusu “Yeni Sömürgecilik” çok dilli adam savsözleriyle içimizi oyma yolunu tuttu. İşin aslını bilenler dilleri döndüğünce yabancı dilde eğitim öğretime heveslenmenin o dilden yana sömürülme tuzağına düşmek, o dilden yana beyni yıkanmak demek olduğunu söylüyorlar ama bir türlü dertlerini anlatamıyorlar.”⁶¹.

Dil birliği sadece bir ulusun oluşumunu sağlamaz. Ayrıca aynı dili konuşan ulusların devletleri arasında da yakın bağlar kurulmasını sağlar. İngiltere, Hindistan, Pakistan, Seylan, Malaya ve Gana arasındaki ilişkiler ile ABD, Kanada ve Avustralya arasında mevcut ilişkilerde olduğu gibi⁶². Keza, Türkiye Cumhuriyetinin diğer yeni Türk devletleri ile olan ilişkilerinde olduğu gibi⁶³.

Ülke: Kan, gelenekler ve adetler, din, dil, tarih ve yasa birliği aynı coğrafi mekan ve iklim alanında ikametini doğurduğu fiziki ve fikri benzerlikler bir milletin meydana gelmesinde kaynaştırıcı rol oynar. Yurtseverlik duygusunu ancak bir ata toprağının yani, bir yurdun, vatanın varlığı halinde geliştirebilir. Müşterek toprak millet oluşumunun en doğal ve maddi unsurudur. Toprak sadece iktisadi değil ayrıca manevi ve ruhi bir bağ da oluşturur. Çünkü, aynı coğrafi mekanda yaşayan kişiler ortak özelliklere sahip olurlar.

Kollektif şuur: Bir milletin tam olarak oluşabilmesi için fertlerde beraber yaşamak, parlak ve karanlık günlerin hatırasına bağlı kalmak, manevi ve maddi mirası gelecek nesillere iletmek, geleceği planlamak iradelerinin mevcudiyeti

⁵⁹ Bkz. Ali DÜNDAR, Atatürk Devrim ve İlkeleri Işığında Eğitim ve Dil, Ankara, 2002, 130.

⁶⁰Bkz. H. Bülent KAHRAMAN, Yabancı Dil Eğitimi ve Emperyalizm, Radikal, 12 Kasım 2001. Acaba tehlike nereden geliyor?

⁶¹DÜNDAR, 131.

⁶²EMERSON, 103.

⁶³Türk Cumhuriyetleri arasındaki dil bağının önemi ve geleceğe etkileri bakımından bkz. SİNANOĞLU, Hedef Türkiye, 159.

gereklidir. Yani, fertlerde birlikte yaşamak arzusu olmalıdır. Birlikte yaşama arzusu ait olunan millete duyulan minnet ve sevgi duygusu ile ortaya çıkar ki bu duyguya “yurtseverlik” denilir. Müşterek yaşama iradesi birlikte idare (iktidar) ile ortaya konulur. Ortak hayat sürme iradesinin ortaya çıkışı aynı dili kullanma ve aynı topraklarda yaşama ile yakından bağlantılıdır. 1955 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda konuşan Abba Eban İsrailin kapısından alınacak kadın ve erkekler hayatlarının en büyük amacını İsrail Bayrağına bağlılıkta bulan insanlar olmalıdır demiştir. İsraili her türlü saldırılardan koruyarak yaşatmak üzere bir araya gelen insanlar, sadece 100 yıl önce tek bir yahudi dahi İbranice konuşmaz iken, bu gün anılan dili ulus dili haline getirmişleridir⁶⁴.

Yukarıda değinilen unsurlar bir araya geldiğinde bir millet ortaya çıkar. Nitekim, millet belirli bir ülkede yaşayan ırk, dil, tarih, yasa, gelenek ve adetlerin birliği, fiziki ve fikri benzerlikler iktisadi ihtiyaçlardaki dayanışma gibi sebeplerle birlikte yaşamak konusunda bir arzu duyan ve meydana getirdikleri medeniyetin özelliklerinden ve bunlar nispetinde kendilerini diğer fertlerden farklı hissedenden insanlardan müteşekkil bir topluluktur şeklinde tanımlanmaktadır. Bu kavram kısaca sosyal ve tarihi bir gayenin gerçekleştirilmesi için birlikte yaşama arzusunda bulunan insan topluğu şeklinde de tanımlanabilir⁶⁵.

S o n u ç

Türklüğün yok edilmesi gayretleri her zaman Türk dilinden başlamıştır. Çünkü, Atatürk’ün dediği üzere, Türk dili Türk milletinin kalbidir, zihnidir⁶⁶. Orta ve yüksek öğretimde % 30 civarında olan yabancı dil kullanılarak yapılan eğitimin toplumumuzdaki olumsuz etkisi oldukça yüksek olmuştur. Yukarıda verilen örneklerde belirlendiği üzere, turizm firma adlarında Türkçe % 90,

⁶⁴EMERSON, 98, 139.

⁶⁵Bkz. Muvaffak AKBAY, Umumi Amme Hukuku Dersleri, 1.Cilt, Ankara, 1961, 288 vd; İlhan ARSEL, Anayasa Hukuku (Demokrasi) İstanbul, 1968, 18 vd; Selçuk ÖZÇELİK, Esas Teşkilat Hukuku Dersleri, 1. Cilt, Umumi Esaslar, İstanbul, 1966, 35 vd.; Hüseyin Nail KÜBALI, Anayasa Hukuku Dersleri, Genel Esaslar ve Siyasi Rejimler, İstanbul, 34 vd; Erdoğan TEZİÇ, Anayasa Hukuku, Genel Esaslar, İstanbul, 1998, 113 vd; Yıldızhan YAYLA, Anayasa Hukuku Ders Notları, İstanbul, 1985, 22 vd.

⁶⁶ÖKTE, Dil, 3.

müzik gruplarında ise % 70 civarında terk edilmiştir. Halbuki, dilde ve yazıda verilecek en küçük taviz millet varlığından verilmiş bir tavizdir⁶⁷.

Yabancı dilde eğitim öğrenme zorluklarına ve başarı düşüklüğüne neden olduğu⁶⁸ gibi kültürel kimlik kaybına ve kendi toplumuna karşı yabancılaşmaya da neden olmaktadır. Özellikle İngiliz Dili ele alındığında bu dilde eğitim yapan ülkelerin büyük bölümü (Hindistan, Pakistan, Bangladeş, Mısır, çeşitli Afrika ülkeleri) sömürge yönetimi altında yaşamışlardır. Anılan ülkelerde iç çekişmeler sonucu ulusal dil oluşmamıştır. Ayrıca, doğu bloğu ülkelerinin parçalanması ile doğan kimlik bunalımı da onların İngilizce tercihlerinde rol oynamıştır. Ancak, ABD.'nin arka bahçesi olan Latin Amerika ülkelerinde tartışmasız öğrenim dili halkın konuşmakta olduğu İspanyolca veya Portekizcedir. İsrail yok olan İbrani'ce dilini ve İbrani harflerini yeniden kullanmaya başlamıştır. Batı Avrupa devletleri eğitimlerinde kendi dillerinden ödün vermemektedirler⁶⁹.

Bir ülkeyi işgal etmenin en kolay yolu dilini yok etmektir. Her sömürgeci kendi dilini dünya dili diye kabul ettirir. Bu yüzden Tunuslular Paris'e, Gambiyalılar Londra'ya, Güney Amerikalılar Madrid'e gitmek ister. Yakın tarihe kadar Orta Asya Türkleri için de Kabe Moskova iken Kazakistan bağımsız olur olmaz Rusça'yı anaokullarında yasaklamıştır⁷⁰.

1930 yılında dönemin Milli Eğitim Bakanı Cemal Hüsni Taray şöyle diyordu: "*Harf Devrimiyle dilimizi içine çekip batıracak büyük bir hendeği atladık.*" Birinci Dil Kurultayında ise F. Köprülü'nün belirttiği üzere: "*Dil devrimi Türk toplumunun ulusal çehresinin değişmesinde etken olan ana öğelerden biridir*"⁷¹. 2000'li yıllara gelindiğinde geri dönerek kendimizi aynı hendeğe attığımız, bu yüzden de artık ulusal çehremizi tanıma olanağı kalmadığı söylenebilir. Halbuki, Atatürk bizlere duyduğu güvenle "*Türk ulusunu, Türk dilini uygarlık tarihinin ve kültür dillerinin dışında görmenin ne*

⁶⁷ÖKTE, Alfabe, 3.

⁶⁸Dil, anadil ve yabancı dilde eğitim, Cumhuriyet, Bilim ve Teknik Dergisi, 5 Temmuz 2003, 13.

⁶⁹Bkz. Ümit ŞENESEN, Başka Ülkelerde İngiliz Dilinde Öğretim, Bütün Dünya, Nisan 2001, 30 vd.

⁷⁰Konu hakkında detaylı bilgi için bkz. Oktay SİNANOĞLU, Hedef Türkiye, İstanbul, 2002, 208 vd. Ayrıca bkz. Sinanoğlu'nun diğer eserleri: Bir Nev-York Rüyası, "Bye-Bye Türkçe, İstanbul, 2002; Büyük Uyanış, İstanbul, 2002; Ne Yapmalı, İstanbul, 2003). Halbuki, ülkemizde aksine gelişmeler mevcuttur. Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu 2001 yılında, okul öncesi eğitim kurumlarında bazı derslerin yabancı dille yapılması hakkında karar almıştır (DÜNDAR, 127 vd.).

⁷¹TURAN, 97, 99.

yaman bir yanlış olduğunu bütün dünyaya göstereceğiz” demiřti⁷². Ya devrim kanunlarını yine görmezden gelip çukurun içinde üstümüze diğer uluslar tarafında toprak atılmasını bekleyeceğiz, ya da kendimize gelip çukurdan çıkarak harflerimize, dilimize, kültürümüze yani Türklüğümüze dönerek Türk dilini ve ulusunu uygarlık tarihinde layık olduğu tahta oturtacağız. Doğru tercih için Türk siyasetçisine, hukukçusuna ve eğitimcisine tarihi bir görev yüklenmiştir. Bu görev gecikmeden yerine getirilmelidir.

“Türk demek Türkçe demektir. Ne mutlu Türküm diyene”.

Ekler:

Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanun

Yayın: Resmi Gazete

Yayın Tarihi ve Sayısı: 03/11/1928 - 1030

Numarası: 1353

⁷² TURAN, 104.

Madde 1 - Şimdiye kadar Türkçeyi yazmak için kullanılan Arap harfleri yerine Latin esastndan alınan ve merbut cetvelde şekilleri gösterilen harfler (Türk harfleri) unvan ve hukuku ile kabul edilmiştir.

Madde 2 - Bu Kanunun neşri tarihinden itibaren Devletin bütün daire ve müesseselerinde ve bilcümle şirket, cemiyet ve hususi müesseselerde Türk harfleriyle yazılmış olan yazıların kabulü ve muameleye konulması mecburidir.

Madde 3 - Devlet dairelerinin her birinde Türk harflerinin Devlet muameatına tatbiki tarihi 1929 Kanunusanisinin birinci gününü geçemez. Şu kadarki evrakı tahkikiye ve fezlekelerinin ve ilamların ve matbu muamelat cetvel ve defterlerinin 1929 Haziran iptidasına kadar eski usulde yazılması caizdir.

Verilecek tapu kayıtları ve senetleri ve nüfus ve evlenme cüzdanları ve kayıtları ve askeri hüviyet ve terhis cüzdanları 1929 Haziranı iptidasından itibaren Türk harfleriyle yazılacaktır.

Madde 4 - Halk tarafından vakı müracaatlardan eski Arap harfleriyle yazılı olanlarının kabulü 1929 Haziranının birinci gününe kadar caizdir. 1928 senesi Kanunuevvelinin iptidasından itibaren Türkçe hususi veya resmi levha, tabela, ilan, reklam ve sinema yazıları ile kezalik Türkçe hususi, resmi bilcümle mevkut, gayrı mevkut gazete, risale ve mecmuaların Türk harfleriyle basılması ve yazılması mecburidir.

Madde 5 - 1929 Kanunusanisi iptidasından itibaren Türkçe basılacak kitapların Türk harfleriyle basılması mecburidir.

Madde 6 - Resmi ve hususi bütün zabıtlarda 1930 Haziranı iptidasına kadar eski Arap harflerinin stenografı makamında istimali caizdir. Devletin bütün daire müesseselerinde kullanılan kitap, kanun, talimatname, defter, cetvel kayıt ve sicil gibi matbuaların 1930 Haziranı iptidasına kadar kullanılması caizdir.

Madde 7 - Para ve hisse senetleri ve bonolar ve esham ve tahvilat ve pul ve sair kıymetli evrak ile hukuki mahiyeti haiz bilcümle eski vesikalar değiştirilmedikleri müddetçe muteberdirler.

Madde 8 - Bilümm bankalar, imtiyazlı ve imtiyazsız şirketler, cemiyetler ve müesseselerin bütün Türkçe muamelatına Türk harflerinin tatbiki 1929 Kanunu sanisinin birinci gününü geçemez. Şukadar ki halk tarafından mezkür müesseselere 1929 Haziranı iptidasına kadar eski Arap harfleriyle müracaat vakı olduğu takdirde kabul olunur. Bu müesseselerin ellerinde mevcut eski Arap harfleriyle basılmış defter, cetvel, katalog, nizamname ve talimatname gibi

matbuaların 1930 Haziranı iptidasına kadar kullanılması caizdir.

Madde 9 - Bütün mekteplerin Türkçe yapılan tedrisatında Türk harfleri kullanılır. Eski harflerle matbu kitaplarla tedrisat icrası memnudur.

Madde 10 - Bu Kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 11 - Bu Kanunun ahkamını icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

Tevhidi Tedrisat Kanunu

Yayın: Resmi Gazete

Yayın Tarihi ve Sayısı: 06/03/1340 - 63

Numarası: 430

Madde 1 - Türkiye dahilindeki bütün müessesatı ilmiye ve tedrisiye Maarif Vekaletine merbuttur.

Madde 2 - Şer'îye ve Evkaf Vekaleti veyahut hususi vakıflar tarafından idare olunan bilcümle medrese ve mektepler Maarif Vekaletine devir ve raptedilmiştir.

Madde 3 - Şer'îye ve Evkaf Vekaleti bütçesinde mekatip ve medarise tahsis olunan mebalîğ Maarif bütçesine nakledilecektir.

Madde 4 - Maarif Vekaleti yüksek diniyat mütehassısları yetiştirilmek üzere Darülfünunda bir İlahiyat Fakültesi tesis ve imamet ve hitabet gibi hidematı diniyenin ifası vazifesiyle mükellef memurların yetişmesi için de aynı mektepler küşat edecektir.

Madde 5 - Bu kanunun neşri tarihinden itibaren terbiye ve tedrisatı umumiye ile müştegil olup şimdiye kadar Müdafaai Milliyeye merbut olan askeri rüşti ve idadilerle Sıhhiye Vekaletine merbut olan darüleytamlar, bütçeleri ve heyeti talimiyeleri ile beraber Maarif Vekaletine raptolunmuştur. Mezkür rüşti ve idadilerde bulunan heyeti talimiyelerin ciheti irtibatları atiyen ait olduğu Vekaletler arasında tahvil ve tanzim edilecek ve o zamana kadar orduya mensup olan muallimler orduya nispetlerini muhafaza edecektir.

(Ek: 22/4/1341 - 637/1 md.) Mektebi Harbiyeden menşe teşkil eden askeri liseler bütçe ve kadrolariyle Müdafaai Milliye Vekaletine devrolunmuştur.

Madde 6 - İşbu kanun tarihi neşrinden muteberdir.

Madde 7 - İşbu kanunun icrayı ahkamına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.